

CALCARELE DE LA AMPOIȚA

Prof. MELANIA HANCIU – Liceul Sportiv, Alba Iulia.

Prof. CORNELIA BOLCA – Colegiul Tehnic, Aiud.

Pietrele Ampoitei reprezintă o rezervație complexă, reprezentată de trei blocuri mari izolate de calcar (*olistolite*), înalte de 44m, 27m și 15m, cu vegetație saxicolă calcofilă, situate pe domeniu particular, neproductiv, iar în jur fâneată și pâlcuri de arbori. Aflate la marginea de sud a Munților Trascăului, pe versantul stâng al pârâului Ampoita, afluent pe stânga al Ampoiului la o altitudine maximă de 393m și minimă de 310m, la 46°07'10"lat.N și 23°28'45"long.E.

Accesul se face pe DN 74 Alba Iulia – Abrud până la km 13, de unde se desface la dreapta drumul comunal spre satul Ampoita, pe care se înaintează circa un km, precum și pe calea ferată Alba Iulia – Zlatna cu acces prin halta Gura Ampoitei. Încă de la gura râului se zăresc câteva stânci abrupte de calcar alb ce contrastează puternic cu panta domoală înverzită.

Intinse pe o suprafață de 0,2ha (1ha după M. Bleahu și colab., 1976) și constituite în rezervație în anul 1969, prin Decizia 175/1969 a Comitetului Executiv al Consiliului Popular Județean Alba. Zona strict protejată se restrânge la cele trei stânci calcaroase. Zona tampon are 4 ha și cuprinde pajiștile dintre cele trei stânci în care este necesară ocrotirea asociațiilor vegetale specifice din preajma rezervației geologice și în care nu se admite amplasarea de construcții care să afecteze peisajul.

Pietrele Ampoitei sunt trei masive izolate de calcare, dintre care cel mai mare are circa 200m diametru. Ele se află pe versantul stâng al văii Ampoita la o înălțime de 40m față de talveg și prezintă pereți verticali spre vale. Spre pantă ele se înfundă treptat, fiind acoperite de conglomeratele și gresiile haotice ale formațiunii de Meteș, de vârstă aptiană superior – albiană. Mult timp s-a

crezut că stâncile de calcar reprezintă calcare tithonice masive, dar o examinare atentă relevă faptul că este vorba de o brechie constituită din elemente de calcare diferite, respectiv calcare tithonice și calcare urgoniene, dovedite ca atare prin resturile fosile pe care le cuprind. Cimentul, de asemenea calcaros, înglobează orbitoline ce indică vârsta aptiană a procesului de formare a brechiei. În baza stâncii celei mai mari se observă și un nivel cu elemente mai vechi, respectiv blocuri mari de granite cu ortoză și de roci bazice eruptive (diabaze). Rezervația se înscrie în relieful de altitudine redusă al prelungirilor sud-estice ale Munților Trascăului în Depresiunea Ampoi-Ampoita. Prezența lor în versant, împlântate într-o masă de formațiuni mult mai moi, sugerează caracterul lor alohton. Blocurile sunt diaclazate, fâgașele de șiroire înscriindu-se tocmai în aceste diaclaze, unele dintre ele adânci până la 0,5m. Ele s-au desprins dintr-o faleză calcaroasă și au alunecat pe taluzul continental fiind însedimentate în formațiunile detritice cretacice de fliș. Blocurile au fost numite și *olistolite*, fiind considerate mărturii ale unor momente de sedimentare agitată premergătoare unor evenimente tectonice. Eroziunea selectivă ulterioară le-a detașat în relief. Dezagregarea lor este un proces îndelungat. Acoperirea creștetului blocurilor cu un strat de sol, de tip rendzinic, relativ bine înierbat, protejează aceste calcare.

Pietrele Ampoitei nu sunt o apariție izolată în peisajul Munților Metaliferi și Trascău. Astfel de formațiuni apar mai ales în lungul văii Ampoiului, impresionând totdeauna prin pereții verticali și culoarea albă, ce contrastează cu formele domoale, terne, ale formațiunilor pe care le domină.

Pentru aceste apariții stranii de blocuri de calcare de cele mai diferite dimensiuni V. Uhlig a utilizat termenul de *klippe*, prin care se desemnează masivele izolate de roci ce sunt străine, sau, cum se mai spune, sunt « exotice » în raport cu formațiunile înconjurătoare. Prezența lor a stârnit numeroase discuții și există cel puțin trei teorii asupra genezei lor.

În anii de până la primul război mondial, majoritatea geologilor care au cercetat regiunea le-au considerat ca apariții ale fundamentului pe linii de fractură sau în sămburi de anticlinal, eventual cu recutări ulterioare.

În perioada interbelică a dominat ideea unei structuri în pânză de șariaj, idee avansată încă de Uhlig în 1907, dar preluată și susținută de M. Ilie în numeroase lucrări. În această accepțiune, klippele ar reprezenta resturile unei cuverturi continue de calcare ce ar fi acoperit integral teritoriul, acoperire tectonică deoarece ele ar fi venit dinspre NV, adică din Munții Gilău, a căror cuvertură sedimentară normală ar fi constituit-o. Ulterior eroziunea a dezmembrat placa, lăsând din ea doar petice izolate.

Începând din 1950 o a treia ipoteză și-a făcut loc. Klippele au fost interpretate ca blocuri desprinse dintr-o faleză calcaroasă, alunecate pe taluzul continental și însedimentate în formațiunile detritice în curs de depunere, respectiv în formațiunile de fliș cretacice, care au uneori și aspecte de Wildflysch.

Din cauza lipsei de calcare în formațiunile de fliș, klippele de calcare din Munții Metaliferi sunt amenințate de o distrugere rapidă prin exploatare, cu atât mai mult cu cât o astfel de exploatare este ușoară, dat fiind că ele proeminează, oferind fronturi de carieră ușor de atacat.

De altfel dispariția prin exploatare până în temelii a unora dintre aceste masive de calcare indică destinul lor implacabil. De aceea Pietrele Ampoitei au fost puse sub protecția legii, pentru a rămâne dovezi ale unor interesante procese geologice. Dar, pe lângă interesul geologic, ele constituie și un atrăgător obiectiv turistic, prin originalul

peisaj, de o romantică sălbăticie, pe care îl oferă.

Elementul climatic ce intervine cel mai mult la distrugerea în timp, prin dezagregare, este regimul termic. Temperatura medie anuală este de 9°C, iar amplitudinea anuală a valorilor extreme este de 70°C. Durata intervalului cu îngheț este de circa 190 de zile. Precipitațiile anuale se ridică la circa 700mm.

Rezervația face parte din bazinul mijlociu al râului Ampoi, din subbazinul pârâului Ampoia. Scurgerea pe versant este difuză, depozitele înconjurătoare fiind în secțiunea lor superioară permeabile. Solurile sunt rendzinele pe calcare și soluri brune podzolite și brune acide pe celelalte tipuri de roci. Rezervația se încadrează în etajul pădurilor de gorun, reflectând un regim topoclimatic termic mai blând și mai uscat. Cuprinde 50 de specii de plante vasculare, multe dintre ele caracteristice pentru vegetația de stâncărie, între care se remarcă : *Phleum montanum*, *Melica ciliata* var. *flavescens*, *Minuartia verna*, *Allium flavum*. Pe abrupturile stâncoase ale calcarelor apar asociații de *Festuca cinerea* ssp. *pallens*. Condițiile staționare extreme au asigurat dăinuirea unui complex cenotic cu caracter relictar, în care, pe fondul dominant eurasiatic (32%), se afirmă un contingent remarcabil de elemente mediteraneene (18%) și continentale (14%).

Starea actuală a rezervației este bună, nu sunt semne de degradare; nu există table indicatoare, nu este împrejmuită cu borne și nu are pază. Pericolele care amenință rezervația le reprezintă exploatarea calcarelor, o sursă ieftină de "piatră de var".

Încadrarea rezervației în interesele economiei locale și generale presupune includerea într-un circuit turistic care va urmări valea Ampoiului, în lungul căreia mai există și alte rezervații interesante (Cheile Ampoitei, Piatra Corbului de la Meteș, Piatra Bulbuci, Calcarele de la Valea Mică, Cheile Caprei etc.), precum și monumente de arhitectură populară.

Propuneri privind dezvoltarea regională durabilă:

1. Instalarea unei table indicatoare cu date esențiale asupra rezervației și amplasarea câtorva borne în jurul perimetrului strict protejat;
2. Anunțarea autorităților locale și a brigadierului silvic din comuna Meteș, care vor primi câte o copie după prezenta fișă și vor supraveghea rezervația.
 1. In rezervația propriu-zisă se interzic:
 1. Recoltarea de eșantioane, roci sau alte materiale;
 2. Exploatarea materialului din grohotișurile situate la baza versanților sau la baza stâncilor izolate;
 3. Executarea de construcții, cariere sau lucrări de îmbunătățiri funciare;
 4. Aprinderea focului, distrugerea marcajelor și a tablelor indicatoare;
 5. Practicarea turismului pe poteci neamenajate;
 6. Efectuarea de lucrări agricole și silvice de amploare (cosit și pășunat intensiv, tăieri de regenerare, etc).
7. In zona tampon se pot desfășura următoarele activități tradiționale, care să nu afecteze perimetrul rezervației:
 - pășunatul cu efective mici de animale;
 - tăieri de igienă în păduri, fără a afecta structura arboretelor;
 - se vor păstra funcțiunile existente și procentul de ocupare a terenului;
 - se pot construi adăposturi în stil tradițional pentru localnici și pentru animale.
8. In zona tampon se interzic:
 - activitățile industriale, chiar de mică amploare, inclusiv exploatarea coloanelor de bazalt și altor materiale de construcție;
 - construcția de case de vacanță, cabane, restaurante sau chioșcuri;
 - modernizarea excesivă prin panouri publicitare;
 - depozitarea deșeurilor de orice natură.

BIBLIOGRAFIE

1. Bleahu M., Dimian M. (1967) :*Studii stratigrafice și tectonice în regiunea Feneș-Ighiel-Intregalde (Munții Metaliferi)*, D. d. S. Inst. Geol.; Vol. L III/1, pp. 293-297, București.
2. Bleahu M., Bradescu V., Marinescu F., (1976):*Rezervații naturale geologice din România*, Ed. Tehnică, pp.29-32, București.
3. CETM ALBAMONT (2002): *Arii Protejate în Munții Trascău și Munții Gilău din Județul Alba.*, Proiect finanțat prin programul PHARE-ACCES., pp 25-27.
4. Ludușan, N., Rezervatiile geologice din Munții Trascăului, Rev. PANGEEA, Nr. 1/1999
5. Ludușan, N., Hanciu, St., Hanciu, M. Muntean, M., *Geografia județului Alba*, Ed. Aetnitas, Alba Iulia, 2003.